

מחשבת קצרה על הדף

הרב יחזקאל הרטמן

SHORT MACHSHAVA ON THE DAF

חולין סג

עניין: גלוי וידוע לפי מי שאמר והיה העולם שעופות טהורין מרובין על הטמאין

מהר"ל ח"א

[הג"ה*]. רחם זו שרקק (שם ס"ג ע"א). רחם זה וכו'. פירוש זה... כי העופות כפי שהם טבעם לקבל הגזירות שבאים מלמעלה ולא שיש בהם שכל רק מצד שהם עוף השמים פורחים באויר השמים הם מקבלי הגזירות שהם באים מלמעלה וגם... כי העוף בשביל שהוא פורח למעל יש לו מזג דק ביותר לא כמו שאר ב"ח שיש לו מזג לקבל(?) דבר ולכך יש

להם מזג החמרי לכך אינם מוכנים לקבל הדבר שהוא מלמעלה שהוא דבר רוחני רק העוף שהוא פורח באויר וברוח מוכנים לזה ביותר(?) ולכך כתיב (קהלת י') כי עוף השמים יוליך את הקול ובעל כנפים יגיד דבר וגו' כי עוף השמים יוליך הקול בשביל כי העוף הוא פורח באויר השמים ולכך מוכן הוא לקבל הגזירה הבאה מלמעלה מן השמים ובעל כנפים יגיד דבר כי הם מוכנים... שהם פורחים באויר בשביל שהם קלי הטבע ואין להם עבות החמרי ולכן מוכנים לקבל הגזירה שהוא באה מלמעלה שהוא דבר רוחני, ואמר כי העוף שנקרא רחם בשביל כי כאשר בא רחם בא רחמנות לעולם ואמר והוא דיתב אמדי ועביד שרקק ונראה לפרש כי כאשר מרחם על אחד מתדבק נפשו בו ולפיכך כתיב כרחם אב על בנים כי גפש האב קשורה בבנו וכדכתיב ונפשו קשורה בנפשו ולכך אמר דעביד שרקק כי שרק בו אותיות קשר והוא מורה על החבור והקשור שיש לו עם מי שמרחם עליו וגם אותיות שרק הם קשורים קו"ף רי"ש שי"ן ואמר אם יתיב ארעא ושריק אתי משיחא שנאמר אשרקה להם ואקבצם וקאמר והוא דיתב בי כרבא ושרק ופירוש זה כי בי כרבא הוא החרישה והחרישה הוא ג' טפחים ומפני כי הש"י יהיה מרחם על הארץ לכך צריך שיהיה יושב בי כרבא וכמו שכתב ותשתת הארץ ודרשו ז"ל כי ג' טפחים מן הארץ נשתתו כי ג' טפחים הם עומק החרישה נחשב זה (כי הארץ שהיא עומדת לחרישה נשתתה וכן כאשר הש"י מרחם על הארץ והרחם מביא הרחמנות אל

רבי משה שפירא נחותי ימא מאמר ט'

והדרגה בקומת אדם שנקראת רוח היא הדיבור ("רוח ממללא" - אונקלוס בראשית ב, ז), שמחשבה דיבור ומעשה שווין לנפש רוח ונשמה. ועל כן עוף מישך שייכא לדיבור, להתפשטות הדיבור, וכמו שנאמר (קהלת י, ט) "כי עוף השמים יוליך את הקול ובעל כנפים יגיד דבר", שהדיבור מתפשט ומעופף לכל העולם. וכן מצורע כפרתו בציפור המשתלחת על פני העולם לתקן את הדיבור שנשלח על פני העולם.

ולכן איתא בגמ' (סוכה כח.) "אמרו עליו על יונתן בן עוזיאל בשעה שיושב ועוסק בתורה כל עוף שפורח עליו מיד נשרף", פירוש שהיה במדרגה שהיא גבוהה יותר ממקום הדיבור, ועל כן העוף השייך לדיבור היה נשרף.

ה"כן מצינו בשם האר"י שה"בהמות בהררי אלף" הוא מצד הגבורות, פני שור מהשמאל (יחזקאל א, י), "עוף הרים" מהחמד, שהחמד מתרומם, כדכתיב (תהלים קיח, טז) "ימין ה' רוממה", ו"ליתן" מהדעת - הקו האמצעי. פירוש שבהמות כנגד "מעשה" שיעקרו גבורות, עוף כנגד "דיבור" שיעקרו חסד, ליתן כנגד "מחשבה" הקו האמצעי.

ועל ענין זה אמרו (חולין דף סג:) "תניא רבי אומר גלוי וידוע לפני מי שאמר והיה העולם שבהמה טמאה מרובה מן הטהורות לפיכך מנה הכתוב בטהורה, גלוי וידוע לפני מי שאמר והיה העולם שעופות טהורין מרובין על הטמאין לפיכך מנה הכתוב בטמאין", ולכאורה צ"ב מהו הלשון "גלוי וידוע לפני מי שאמר והיה העולם".

אלא שכאן מיירי על שורשי הדברים, מי שאמר והיה העולם מתחילתו, יצר את הבהמות בצד הגבורות-המעשה ועל כן רובם טמאים ששם ההכרעה היא לצד הדין, ומטעם זה נולד עשיו קודם ליעקב. ומי שאמר והיה העולם יצר את העופות בצד החסד-הדיבור, ועל כן רובם טהורים.²

ולכן רשעים משולים לבהמה כדברי הגמ' בחולין (דף ה.) "מן הבהמה להביא בני אדם שדומים לבהמה", לעומת עופות טהורים ש"דירתן של עופות טהורים עם הצדיקים" (סנהדרין דף קח:). ולכן תיקון הבהמה הוא בשחיטה שהוא במעשה גדול - רוב ב' סימנים, העופות לעומת זאת תיקונם מועט של סימן אחד, והדגים ע"ש המחשבה אין בהם צורך לתיקון כלל.³

ונמצא עולה מן הדברים שהעוף שייך לענין הדיבור.

הארץ ולכך והוא דיתב בי כרבא ועביד שרקק אבל כאשר לא יתיב בי כרבא רק דיתב אמדי ועביד שרקק אין זה רק שיבא רחמנות לעולם אמדי שהוא דבר מה בלבד ולא על כל הארץ ומקשה והא ההוא דיתב בי כרבא, פירוש זה כי הרחם הזה היה לו שנוי בטבע ולא כמו שאר המין ומפני שיצא חוץ למזג והיה לו שנוי לכן נקרא ביידא שהוא שקר וזה מפני כי הוא רחם ובשביל זה כאלו... כי טבעו כמו הרחם ואין זה כן א"כ משקר הוא וכיון שהוא משקר בזה... הוא משקר בדבר זה כי הרחם מביא רחמנות והוא אינו מביא.